

ANTTI IMMONEN

SUOMENTAJAN ESIPUHE: THOREAU JA PERIAATTEEN ELÄMÄ

Henry David Thoreasta tulee suomalaiselle lukijalle yleensä mieleen sanapari ”elämää metsässä”. Jos elämä metsässä onkin Thoreauun mukaan jotakin tavoittelemisen arvoista, niin amerikkalaisen yhteiskunnan kapitalistinen eetos ei sitä ole. Välineellinen menestyksen tavoittelu on Thoreauun mielestä ”periaatteetonta elämää”.

Kuudentena päivänä joulukuuta vuonna 1854 piti Thoreau Rhode Islandin Providencessä eräässä Railroad Hallin tilaisuudessa luennon, josta tuli myöhemmin eräs hänen suosituimmistaan. Hän otsikoi sen vaihtelevalla tavalla. Välillä se oli ”Getting a Living”, joskus ”Life Misspent”, mutta useimmiten hän kutsui sitä nimellä ”What Shall It Profit [a Man if He Gain The Whole World But Lose His Own Soul]?” tai ”The Higher Law”. Lopullisen nimensä ”Life without Principle” (”Periaatteeton elämä”) essee sai vasta kun *Atlantic Monthly* -lehti julkaisi sen vuonna 1862.

Atlanticin uusi päätoimittaja James T. Fields oli lähettänyt helmikuussa 1862 pyynnön, että Thoreau lähettäisi joitakin kirjoituksiaan lehden julkaistavaksi. Thoreau oli ollut huonoissa väleissä aiemman päätoimittajan James Russell Lowellin kanssa, joten hän suhtautui lehteen nuivasti, ja kysyikin ensi töikseen, mitä lehti oli valmis maksamaan. Koska Fields lupasi maksaa reilusti, Thoreau ryhtyi valmistelemaan kirjoituksiaan painokuntoon. Muiden kirjoitusten ohella Thoreau toimitti Fieldsille myös esseensä ”The Higher Law”, jonka nimi vaihdettiin neuvottelun jälkeen nykyiseen muotoonsa ”Life without Principle”. Thoreauun tarkoituksena oli ollut työstää esseitä laajemmaksi, minkä hän jätti sairastelujensa vuoksi kuitenkin tekemättä. Teksti julkaistiin Atlanticin lokakuun numerossa 1862, jolloin Thoreau oli jo kuitenkin ehtinyt kuolla.

Thoreau luennoi tekstin useita kertoja vuosien varrella, ainakin viisi kertaa 1850-luvulla ja kerran vuonna 1862. Vaikka Railroad Hallin ensiesitys ei ollutkaan mikään jymymenestys, luennosta tuli myöhemmin Thoreauun suosituimpia. Hän ei ollut mikään täydellinen erakko, kuten usein luullaan, vaan kiersi melko tiiviisti puhujalavoja. Esimerkiksi vuoden 1859 luento Bostonissa oli suuri tilaisuus, josta uutisoitiin näkyvästi lehdissä ennen ja jälkeen.

”Periaatteeton elämä” kiteyttää lyhyesti Thoreauun filosofian oleellisen sisällön. Se on essee itseluottamuksesta, eräänlainen yksilön ylistys, joka kehottaa lukijoitaan ajattelemaan omilla aivoillaan vanhojen tapojen ja tottumusten sokean noudattamisen sijaan. Se hyökkää protestanttista etiikkaa ja kapitalismin henkeä vastaan sanoen, ettei poliittisen tai taloudellisen menestyksen halun pidä antaa johdattaa harhaan, eikä liioin toteuttaa muiden ihmisten asettamia päämääriä. Thoreau sekä inhosi että rakasti Amerikkaa – hän inhosi sen häikäilemätöntä menestysideologiaa ja edistysuskoa, mutta rakasti sen luontoa ja avaruutta.

Käsillä olevan esseen luettuaan käsittää, miksi Thoreauta sanotaan individualistiksi, vaikka individualismia ei kovin tarkkaan määriteltäisikään. Melkein kaikissa Thoreauun kirjoituksissa on samoja äänenpainoja, mutta tämä essee tiivistää hänen individualisminsa muutamalle sivulle. Joku kaunokirjallisuuden ilmauksille allergisoitunut ei varmaankaan pysty hyväksymään Thoreauun hieman leväperäistä tapaa jättää käyttämänsä ilmaukset avoimiksi, ja pitääkin kaikei hänen esseetään hieman epäselvänä ja egosentrisenä moraalisaarnana. Itsetietoisuudestaan ja saarnahengestään huolimatta Thoreauun ajattelu on kuitenkin tyylipuhdasta Concordin filosofiaa, jonka mukaan jokaisen ihmisen tulisi elää vapaana, oman kutsumuksensa mukaan. Tuohon vakavaan kehoitukseen ei kaikei voi olla yhtymättä kiverinkään kriitikko.